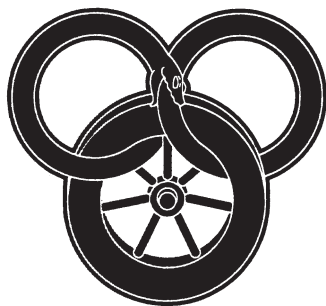

ROBERT DŽORDAN
BRENDON SANDERSON

Sećanje na svetlost

deo prvi

Poslednja knjiga serijala Točak vremena

Preveo
Ivan Jovanović

■ Laguna ■

Naslov originala

Robert Jordan and Brandon Sanderson
A MEMORY OF LIGHT

Copyright © 2012 by The Bandersnatch Group, Inc.

Translation Copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Za Harijet,
svetlost života gospodina Džordana,
i za Emili,
svetlost mog života.*

SADRŽAJ

MAPE	10–11
Prolog: Milost i pali barjaci	13
1. Na istok je duvao vetar	71
2. Izbor ađaha	91
3. Opasno mesto	108
4. Prednosti veze	124
5. Tražiti dar	139
6. Nadarenost	163
7. Na posao	181
8. Onaj čađavi grad	196
9. Poginuti valjano	205
10. Upotreba zmajeva	223
11. Samo još jedan najamnik	236
12. Iver trenutka	254
13. Ono što mora da se uradi	264
14. Merice dvokorena	276
15. Tvoj vrat u gajtanu	292
16. Tišina nalik na vrištanje	311
17. Stariji i iskusniji	325
18. Osećati se protraćeno	335
19. Izbor poveza	353
20. U Takanđar	366
21. Greška koju ne treba prevideti	381
22. Vild	392
23. Na rubu vremena	406

I Senka pade na zemlju i svet bi pokidan kamen po kamen. Okeani utekoše i planine behu progutane, a narodi se raštrkaše po svih osam strana zemnoga šara. Meseć beše kao krv, a sunce kao pepeo. Mora proključaše, a živi zavideše mrtvima. Sve bi razmrskano i sve izgubljeno, sem sećanja – a jedno sećanje beše iznad svih ostalih, na njega koji je doveo Senku i doveo do Slamanja sveta. I njega prozvaše Zmaj.

(Iz *Alet nin Taerin alta Kamora*,
Slamanje sveta – Nepoznati autor, Četvrto doba)

Tocak vremena

Mitro more

Aile Dašar

Sever

Falme

Aritski okean

Tanciko

Tremalking

Aritski okean

Bandar Eban

Almotska ravnica

Elmora

Amador

AMADICIJA

Petrogrizov prst

Kalm

Ebou Dar

Dar

REKA DAGON

ARAD

DOMAN

REKA AKUUM

Katar

Ruari

Oma

Miracno

ima

Emondovo

Polje

Baerton

DVE REKE

REKA ANDALAR

TARABON

Džehana

GEDD

REKA ELGAR

REKA SARIJA

Comanska glavica

Strela

Agig

SAR

REKA ARINEL

PLANINSKI

REKA

REKA

REKA

REKA

REKA

REKA

REKA

REKA

REKA

PROLOG

Milost i pali barjaci

Baird stisnu novčić između palca i kažiprsta. Veoma se onespokojio kada je osetio kako je metal *gnjecav*. On skloni palac. U tvrdom bakru sada je jasno bio utisnut njegov otisak i presijavao se na kolebljivoj svetlosti baklje. Osećao se promrzlo, kao da je čitavu noć proveo u podrumu.

Creva su mu zakrčala. Opet.

Severac jače zaduva, a baklje zatreperiše. Baird je sedeo leđima oslonjen na jedan veliki kamen blizu središta ratnog tabora. Gladni ljudi gundali su dok su grejali ruke oko vatri; zalihe hrane odavno su im se pokvarile. Drugi obližnji vojnici počеше da spuštaju na zemlju sve metalno što imaju – mačeve, kopče za oklope, verižnjače – kao rublje koje treba da se osuši. Možda se nadaju da će se metal vratiti u uobičajeno stanje kada sunce grane.

Baird nekadašnji novčić uvalja u kuglicu. *Svetlost nas saklonila*, pomislio je. *Svetlosti...* Baci kuglicu u travu, pa pruži ruku i uze kamenje koje je obrađivao.

„Karama, hoću da znam šta se ovde desilo“, prasnu lord Džarid. Džarid i njegovi savetnici stajali su nedaleko odatle, ispred jednog stola zastrtrog kartama. „Hoću da znam kako im je pošlo za rukom da se ovoliko približe i hoću glavu one krvave kraljice, koja je Prijateljica Mraka i Aes Sedai!“ Džarid tresnu pesnicom po stolu. Nekada se u njegovim očima nije videla

tolika sumanuta grozničavost. Pritisak zbog svega toga – zbog gubitka hrane i čudnih stvari u mraku – polako ga menja.

Iza Džarida je bio oboreni zapovednički šator. Džaridovu kosu, naraslu za vreme njihovog izgnanstva, mrsio je vetar, a lice mu je bilo obasjano slabom svetlošću koju su bacale baklje. Kaput mu je još bio ulepljen komadićima uvele trave što se zakačila kada je ispuzao iz šatora.

Zbunjene sluge čačkale su gvozdene šatorske kočice, koji su – baš kao sav metal u taboru – postali meki. Šatorske alke istegle su se i popucale kao topli vosak.

Čitava noć je loše mirisala. Na ustajalost, kao neka soba u koju niko godinama nije ušao. Šumski proplanak ne bi trebalo da miriše na drevnu prašinu. Bairdu creva opet zakrčaše. Svetlosti, voleo bi da nešto pojede. Opet je posvetio pažnju svom poslu, lupajući kamenom o kamen.

Držao je kamenje baš kao što ga je njegov stari papil naučio kada je bio dete. Osećaj kamena koji udara o kamen pomagao mu je da odagna glad i studen. Makar je nešto čvrsto u ovom svetu.

Lord Džarid ga namršteno pogleda krajičkom oka. Baird je bio jedan od deseterice koje je Džarid tražio da ga te noći čuvaju. „Karame, *dočepaću* se Elejnine glave“, kaza Džarid, okrećući se da pogleda svoje kapetane. „Ova neprirodna noć delo je njenih veštica.“

„Njenu glavu?“, sa strane se začu Erijev sumnjičavi glas. „A kako će ti to tačno neko doneti njenu glavu?“

Lord Džarid se okrenu, baš kao svi ostali koji su stajali za stolom obasjanim bakljama. Eri je zurio u nebo; na ramenu mu je bio beleg zlatnog vepra koji juriša ispred crvenog koplja. Bio je to znak lične straže lorda Džarida, ali u Erijevom glasu nije se čulo poštovanje. „Čime će taj neko da joj odseče glavu, Džaride? Zubima?“

Čitav logor se ukoči zbog te stravično neposlušne rečenice. Baird se pokoleba i prestade da lupa kamenom o kamen. Da, pričalo se o tome koliko je lord Džarid skrenuo pameću – ali ovo?

Džarid zamuca od besa, a lice mu pocrvene. „Zar se usuđuješ da tako pričaš sa mnom? Pripadnik moje *straže*?“

Eri nastavi da gleda u tmurno nebo.

„Kažnjen si s dve mesečne plate“, prasnu Džarid, ali glas mu je drhtao. „Ražalovan si i do daljnjeg si zadužen da čistiš nužnik. Ako mi opet kažeš tako nešto, odseći ću ti jezik.“

Baird zadrhta od hladnog vetra. Eri je najbolji u ostacima njihove pobunjeničke vojske. Ostali stražari se promeškoliše i ponikoše.

Eri pogleda velmožu i nasmeši se. Nije rekao ni reč, ali nekako nije ni morao. Da mu odseče jezik? Sve i jedno parče metala u logoru postalo je meko kao salo. Džaridov sopstveni nož bio je na stolu, sav izvitoperen i izuvijan – pošto se istegao i istanjio kada ga je ovaj izvukao iz korica. Džaridu kaput beše otvoren, pošto su dugmad na njemu bila srebrna.

„Džaride...“, zausti Karam. Mladi velmoža jedne male kuće odane Sarandima imao je mršavo lice i pune usne. „Zar zaista misliš... zar zaista misliš da je ovo delo Aes Sedai? Sav metal u logoru?“

„Naravno“, odbrusi Džarid. „Šta bi drugo bilo? Nemoj mi reći da veruješ u one ribolovačke priče. Poslednja bitka? Fuj.“ Opet pogleda sto. Preko njega je bila razmotana karta Andora, a na njene krajeve bili su stavljeni obluci da bi je držali.

Baird se vratio svom kamenju. Udarao je kremen o granit. Morao je da se pomuči da nađe odgovarajuće komade, ali papil je naučio Bairda kako da prepozna sve vrste kamena. Starac se osećao izdanim kada je Bairdov otac otišao u grad i postao kasapin, umesto da se bavi porodičnim zanatom. Glatki škrljac. Nazubljeni granit. Da, neke stvari na svetu i dalje su čvrste. Neke stvari. U današnje vreme, čovek ne može da se osloni na mnogo toga. Velmože koje nekada ništa nije moglo ni da dotakne sada su meke kao... pa, meke kao metal. Nebo se komeša od crnila, a hrabri ljudi – ljudi na koje se Baird dugo ugledao – noću drhte i cvile.

„Zabrinut sam, Džaride“, reče Davis. Budući stariji čovek, lord Davis bio je nešto najbliže čoveku od poverenja što je Džarid imao. „Danima nikoga nismo videli. Ni seljaka, ni kraljičinog vojnika. Nešto se dešava. Nešto loše.“

„Ona je sklonila ljude“, odbrusi Džarid. „Priprema se da nas napadne.“

„Džaride, mislim da ona ne obraća pažnju na nas“, odgovori Karam gledajući nebo. Oblaci su se i dalje komešali. Činilo se kao da su meseci prošli otkad je Baird poslednji put video vedro nebo. „Zašto bi se mučila s nama? Ljudi nam gladuju. Hrana se i dalje kvari. Znaci...“

„Pokušava da nas pritisne“, odvrati Džarid, očiju iskolačenih od grozničavosti. „Sve je ovo delo Aes Sedai.“

Logorom odjednom zavlada muk. Tišina, izuzev Bairdovog kamenja. Nikada se nije osećao kako treba dok je bio kasapin, ali našao je sebi mesto u straži svog gospodara. Zapanjujuće je slično klati krave i klati ljude. Smeta mu to s kakvom se lakoćom prebacio s jednog na drugo.

Kres, kres, kres.

Eri se okrenu. Džarid sumnjičavo pogleda gardistu, kao da se sprema da se prodere i naredi strožu kaznu.

Nije oduvek bio ovako loš, zar ne?, pomislio je Baird. *Želeo je da njegova žena stupi na presto, ali koji velmoža to ne želi?* Teško je videti dalje od imena. Bairdova porodica pokolenjima s poštovanjem i odanošću sledi porodicu Sarand.

Eri napusti zapovednički položaj.

„A kuda si ti krenuo?“, zaurla Džarid.

Eri se uhvati za rame i otkinu obeležje Sarandove kućne straže. Baci ga u stranu i izađe iz kruga svetlosti koju su bacale baklje, zaputivši se u mrak prema vetrovima koji duvaju sa severa.

Većina ljudi u logoru još nije bila otišla na spavanje. Sedeli su oko vatri, želeći da budu blizu toplote i svetlosti. Nekolicina onih koji su imali zemljane posude pokušala je da skuva parčad trave, lišća ili parčad kožnog remenja, kako bi nešto pojeli – bilo šta.

Ustali su da gledaju Erija kako odlazi.

„Odmetnik“, procedi Džarid. „Nakon svega kroz šta smo prošli, on je sada rešio da ode. Samo zbog toga što je teško.“

„Džaride, ljudi *gladuju*“, ponovi Davis.

„Svestan sam toga. Baš ti hvala što mi *svakim svojim dahom* ističeš nevolje.“ Džarid drhtavom šakom obrisa znoj sa čela, pa tom istom šakom tresnu po karti. „Moraćemo da napadnemo neki grad; sada kada ona zna gde smo, ne možemo da joj pobegnemo. Beli Most. Zauzećemo ga i obnoviti zalihe. Njene Aes Sedai mora da su oslabljene nakon ovoga što su noćas izvele, inače bi nas napala.“

Baird začkilji u mrak. Drugi ljudi ustaju i dižu palice ili motke. Neki su bez oružja. Kupe ćebad za spavanje i dižu na ramena zavežljaje sa odećom. A onda su počeli da odlaze iz logora, nečujno kao aveti. Nije bilo zveckanja verižnjača ili kopči po oklopima. Sav metal je propao, kao da je duša istrgnuta iz njega.

„Elejna se ne usuđuje da nas otvoreno napadne“, reče Džarid, možda pokušavajući da ubedi samoga sebe. „Mora da Kaemlinom vladaju nemiri. To je zbog svih onih najamnika koje si pominjao, Šive. Možda ima i pobuna. Naravno, Elenija zacelo radi protiv Elejne. Beli Most. Da, Beli Most biće savršen.“

Vidite, zauzećemo ga i tako preseći državu na dva dela. Tamo ćemo popuniti redove tako što ćemo naterati žitelje zapadnog Andora pod naš barjak. Otići ćemo u... kako se ono mesto beše zvalo? Dve Reke. Trebalo bi da tamo nađemo sposobne ljude.“ Džarid frknu. „Čujem da tamo decenijama nisu imali velmožu. Dajte mi četiri meseca i okupiću vojsku koja nije za potcenjivanje. Dovoljno veliku da se ona neće usuditi da nas napadne sa svojim vešticama...“

Baird prinese kamen svetlosti. Da bi se napravila dobra glava za koplja, mora se početi spolja i raditi ka unutra. Iscrtao je kredom odgovarajući oblik,

a onda počeo da radi ka unutrašnjosti kako bi taj oblik izradio. Nakon toga je počeo da skida sitnije delove kamena.

Jednu stranu je završio ranije, a i druga polovina je skoro gotova. Činilo mu se kao da čuje svog papila kako mu šapuće. *Bairde, mi pripadamo kamenu. Ma šta tvoj otac pričao, mi pripadamo kamenu. Duboko u sebi.*

Sve više vojnika izlazilo je iz logora. Bilo je neobično to što je veoma malo njih išta pričalo. Džarid je napokon primetio šta se dešava. Uspravio se, pa je zgrabio jednu baklju i visoko je podigao. „Šta to rade? Idu u lov? Već nedeljama nismo videli nikakvu divljač. Možda idu da postavе zamke?“

Niko mu ništa nije odgovorio.

„Možda su nešto videli“, promrmlja Džarid. „Ili možda misle da su nešto videli. Više neću da trpim priče o avetima, ili druge gluposti; veštice stvaraju prikaze da bi nas onespokojile. To je... mora da je to po sredi.“

Odnеkud iz blizine začu se neko šuštanje. Karam je čeprkao po srušenom šatoru. Na kraju se izvukao ispod njega noseći mali zavežljaj.

„Karamе?“; izusti Džarid.

Karam pogleda lorda Džarida, pa pognu glavu i počе da vezuje za pas vrećicu s novčićima. Zastade, pa se zasmеja i isprazni je. Zlatnici u njoj stopili su se u jedan grumen, kao svinjske uši u salamuri. Karam stavi taj grumen u džep, pa gurnu ruku u kesu i izvadi iz nje jedan prsten. Krvavocrveni dragulj u središtu prstena nije bio oštećen. „Verovatno u današnje vreme neće moći da zalegne ni za jabuku“, promrmlja.

„Zahtevam da mi objasniš šta to radiš“, procedi Džarid. „Je li ovo tvoje maslo?“ On mahnu prema vojnicima što su odlazili. „Pokrećeš pobunu, je li o tome reč?“

„Ovo nije moje delо“, odgovori mu Karam, delujući posramljeno. „A nije ni tvoje. Ja... žao mi je.“

Karam ode od baklji. Baird shvati da je iznenađen. Lord Karam i lord Džarid prijatelji su od detinjstva.

Sledeći ode lord Davis, trčeći za Karamom. Hoće li pokušati da zadrži mlađeg čoveka? Ne, on nastavi da korača rame uz rame s Karamom. Njih dvojica nestadoše u tami.

„Progoniću vas zbog ovoga!“, zaurla Džarid za njima, glasom piskavim i prestravljenim. „Ja ću biti kraljičin supružnik! Neće biti čoveka koji će vama ili bilo kom članu vaših kuća pružiti utočište niti utehu – i to za deset pokolenja!“

Baird pogleda kamen koji je držao u šaci. Ostao je samo još jedan korak – glačanje. Dobra glava za koplje mora se malo uglačati da bi bila opasna. On izvadi drugi komad granita, koji je pokupio upravo za to, i onda pažljivo počе da struže škrljac.

Izgleda da se ovoga sećam bolje nego što sam očekivao, pomislio je dok je lord Džarid besneo.

Ima nečeg moćnog u pravljenju glave za koplje. Taj jednostavan čin kao da potiskuje tminu. U poslednje vreme kao da je na Bairda i na ostatak logora pala nekakva *sen*. Kao da... kao da nije bio u stanju da bude obasjan svetlošću, ma koliko se trudio. Svakog jutra se budio osećajući se kao da mu je prethodnog dana umro neko koga je voleo.

Takav očaj ume da smrvi čoveka. Ali čin stvaranja nečega – bilo čega – predstavlja borbu protiv toga. To je jedan od načina suprotstavljanja... *njemu*. Onome kojeg niko ne pominje. To je onaj za kog svi znaju da stoji iza svega što se dešava, ma šta lord Džarid pričao.

Baird ustade. Kasnije će još glačati, ali glava čak deluje dobro. Diže drveno kopljište – metalno sečivo ispalo je kada je zlo pogodilo tabor – i priveza za njega novu glavu, baš kao što ga je njegov papir pre svih onih godina naučio.

Ostali stražari su ga gledali. „Biće nam potrebno još takvih“, reče mu Morir. „Ako si voljan.“

Baird klimnu. „Na odlasku možemo da stanemo pored padine gde sam našao kamen.“

Džarid naposletku prestade da se dere, očiju razrogačenih na svetlosti baklji. „Ne. Ti si moj lični stražar. Nećeš mi prkositi!“

Džarid skoči na Bairda, a u očima mu se videlo da hoće da ga ubije – ali Morir i Ros uhvatiše velmožu s leđa. Ros je delovao zgađeno sopstvenim činom pobune, ali nije ga puštao.

Baird potraži nekoliko stvari pored svog čebeta, pa nakon toga klimnu ostalima i oni mu se pridružiše – osmorica ličnih stražara lorda Džarida vukli su pomahnitalog velmožu kroz ostatke tabora. Prošli su pored vatri od kojih se dizao gust dim i srušenih šatora što su ih za sobom ostavili ljudi dok su u sve većem broju odlazili u mrak, prema severu. Pravo u vetar.

Na rubu logora, Baird odabra jedno lepo i debelo drvo. Mahnu ostalima, a oni uzeše konopac koji je on doneo i vezaše za drvo lorda Džarida. Čovek se bunio sve dok mu Morir nije zapušio usta maramicom.

Baird mu priđe, pa tutnu mešinu s vodom Džaridu u ruku. „Milostivi, ne otimaj se previše, ili ćeš ispustiti tu mešinu. Trebalo bi da možeš da izbaciš iz usta tu maramicu – ne izgleda mi kao da je prečvrsto vezana – i da podigneš mešinu dovoljno da možeš da se napiješ. Evo, izvadiću zapušač.“

Džarid je Bairda streljao pogledom.

„Milostivi, nije o tebi reč“, objasni mu Baird. „Oduvek si se dobro ophodio prema mojoj porodici. Ali, vidiš, ne možemo da te vodimo sa sobom i da nam otežavaš život. Samo, postoji nešto što moramo da uradimo, a ti sve

sprečavaš da to urade. Možda je trebalo da ranije neko kaže nešto. Pa, šta je tu je. Ponekad, predugo ostaviš meso da visi, pa čitava polutka mora da se baci.“

Klimnu ostalima, a oni otrčaše da pakupe svoju ćebad. Pokaza Rosu obližnju stenu od škripljca i reče mu kako da prepozna dobar kamen za koplje.

Baird se potom opet okrenu da pogleda lorda Džarida, koji je pokušavao da se otme i odveže. „Milostivi, za ovo nisu krive veštice. Za ovo nije kriva Elejna... valjda bi sada trebalo da je zovem kraljicom. Baš je čudno razmišljati o tako mladom i lepom čeljadetu kao o kraljici. Radije bih je uzeo u krilo u nekoj gostionici nego što bih joj se poklonio, ali Andoru je potreban vladar kog će slediti u Poslednju bitku, a to nije tvoja supruga. Žao mi je.“

Džarid samo klonu onako vezan, a sav bes kao da isteče iz njega. Sada je ronio suze. To je bilo neobično videti.

„Reći ću ljudima pored kojih budemo prošli, ako budemo prošli pored ikakvih ljudi, gde se nalaziš“, obeća Baird, „i da verovatno imaš nešto dragulja sa sobom. Možda će doći po tebe. Možda.“ Pokoleba se. „Nije trebalo da pružaš otpor. Kao da su svi sem tebe znali šta će se desiti. Zmaj je ponovo rođen, stare veze su raskinute a stari zaveti raščinjeni... a ja ću radije biti *obešen* nego da dopustim da Andor pođe u Poslednju bitku bez mene.“

Baird ode u mrak, dižući svoje novo koplje na rame. *Svejedno imam zavet stariji od onoga datog tvojoj porodici. Zavet koji ni sam Zmaj ne bi mogao da raskine.* Bio je to zavet dat zemlji. Kamenje je u njegovoj krvi, a njegova krv je u andorskom kamenju.

Baird okupi ostale i podoše ka severu. Iza njih, u mraku, njihov gospodar je cvileo, potpuno sam, a aveti su počele da promiču kroz logor.

Talmanes povuče Selfarove uzde tako da konj zaigra i zatrese glavom. Dorat je delovao žustro. Možda je Selfar osećao da je njegov gospodar uznemiren.

Noćni vazduh je bio pun dima. Dima i vrištanja. Talmanes je poveo Družinu pored druma zakrčenog garavim izbeglicama. Kretali su se kao naplavine u blatnjavoj reci.

Vojnici Družine zabrinuto su gledali izbeglice. „Polako!“, viknu im Talmanes. „Ne možemo da trčimo sve do Kaemlina. Polako!“ Vodio je ljude najbrže što je smeo, skoro trčeći. Njihovi oklopi su zveketal. Elejna je pola Družine povelala na Merilorsko polje, uključujući Esteanu i veći deo konjice. Možda je očekivala da će morati brzo da se povuče.

Pa, Talmanesu konjica neće biti od prevelike vajde na gradskim ulicama, koje su nesumnjivo jednako zakrčene kao taj put. Selfar frknu i zatrese

glavom. Sada su već blizu; gradske zidine su neposredno ispred njih – crne se u mraku naspram besnog svetla. Kao da je čitav grad postao lomača.

Tako mi milosti i palih barjaka, pomislio je Talmanes i naježio se. Ogromni oblaci dima dizali su se nad gradom. To je gadno. Daleko gore nego kada su Aijeli napali Kairhijen.

Talmanes naposletku pusti Selfara da pruži korak. Dorat se dade u galop pored puta, a onda se Talmanes nevoljno probi preko, ne obraćajući pažnju na preklinjanja za pomoć. Zbog vremena koje je proveo s Metom, priželjkivao je da može da pruži nekakvu pomoć tim ljudima. Baš je čudno kako Metrim Kauton utiče na čoveka. Talmanes sada sasvim drugačije gleda na ljude niskog roda. Možda je to zbog toga što još ne zna da li da o Metu razmišlja kao o velmoži ili ne.

S druge strane puta bacio je pogled na grad u plamenu, čekajući da ga njegovi ljudi sustignu. Mogao je sve da ih stavi u sedla – mada nisu uvežbana konjica, svi u Družini imaju konja koji služi za putovanje preko velikih razdaljina. Noćas se nije usuđivao da izda takvo naređenje. Pošto Troloci i Mirdraali vrebaju po ulicama, Talmanesu je trebalo da njegovi ljudi smešta budu spremni za bitku. Samostrelci su sa zapehim oružjem marširali na bokovima dugih kolona kopljonoša. Ma koliko njihov zadatak bio hitan, on nema namere da dopusti da njegovi vojnici budu izloženi troločkom jurišu.

Ali ako izgube one zmajeve...

Svetlost nas obasjala, pomislio je Talmanes. Grad od sveg tog dima koji se komeša iznad njega izgleda kao da ključa. Ali neki delovi Unutrašnjeg grada – koji se diže visoko na brdu i vidi se preko gradskih zidina – još nisu u plamenu. Palata još nije zapaljena. Je li moguće da neki vojnici tamo pružaju otpor?

Nikakav glas nije stigao od kraljice, a sudeći po onome što je Talmanes video, nikakva pomoć neće stići za grad. Mora da kraljica još nije svesna onoga što se dešava, što je loše.

Veoma, *veoma* loše.

Talmanes ugleda Sendipa, u društvu nekih izviđača Družine. Vitki čovek je pokušavao da se izvuče iz skupine izbeglica.

„Preklinjem te, čestiti gazda“, ridala je jedna mlada žena. „Moje dete, moja kćerka, u severnom delu...“

„Moram da stignem do svoje radnje!“, urlao je jedan zdepasti čovek. „Moja staklarija...“

„Ljudi moji“, kaza Talmanes, terajući konja među njih, „čovek bi pomislio da bi, ako već želite da vam pomognemo, bilo pametno da se sklonite i da nas pustite da dođemo do krvavog grada.“

Izbeglice nevoljno uzmaoše, a Sendip klimnu Talmanesu u znak zahvalnosti. Preplanule puti i tamne kose, Sendip je bio jedan od zapovednika u Družini i dobar vidar. Međutim, tom prijatnom čoveku lice je danas bilo sumorno.

„Sendipe“, obrati mu se Talmanes pokazujući, „tamo.“

Nedaleko od njih stajala je velika skupina vojnika i gledala grad.

„Najamnici“, progundā Sendip. „Prošli smo pored nekoliko takvih družina. Ni jedan jedini nije pokazao nikakve namere ni prstom da mrdne.“

„To ćemo još videti“, reče mu Talmanes. Ljudi su i dalje kuljali kroz gradske kapije, kašljući, grabeći ono malo stvari što su poneli i vodeći uplakanu decu. Ta bujica neće ubrzo presahnuti. Kaemlin je krcat kao gostionica na pijačni dan; oni koji su bili dovoljno srećni da pobegnu tek su mali deo u odnosu na one što su još u gradu.

„Talmanese“, tiho mu kaza Sendip, „onaj grad će se ubrzo pretvoriti u smrtonosnu zamku. Nema dovoljno izlaza iz njega. Ako dopustimo da Družina unutra bude pribijena...“

„Znam. Ali...“

Kod gradske kapije, nekakav talas osećanja pronese se između izbeglica. Bilo je to nešto bezmalo opipljivo, kao nekakav drhtaj. Vrištanje se pojača i postade još napetije. Talmanes se okrenu; ogromne prilike kretale su se u senkama iza kapije.

„Svetlosti!“, ote se Sendipu. „Šta je to?“

„Troloci“, odgovori Talmanes okrećući Selfara. „Svetlosti! Pokušaće da zauzmu kapiju i da zaustave izbeglice.“ Iz grada vodi pet kapija; ako ih Troloci sve zauzmu...

To što se dešava već je pokolj. Ako Troloci uspeju da spreče prestravljene ljude da pobegnu, stvari će postati daleko gore.

„Bojni redovi – brže!“, zaurla Talmanes. „Svi na kapiju!“ On potera Selfara u galop.

Zgrada u kojoj se nalazio smatrala bi se gostionicom bilo gde drugde, mada Isam u njoj nikada nikoga nije video, izuzev žena obamrlih pogleda koje su se starale o nekoliko neuglednih soba i pripremale bezukusna jela. Tu niko nikad ne dolazi radi uživanja. Sedeo je na tvrdoj stolici za borovim stolom toliko starim da je verovatno posiveo davno pre Isamovog rođenja. Suzdržavao se od toga da dodiruje površinu stola, da ne bi završio s više cepki nego što Aijeli imaju kopalja.

Isamova ulubljena limena čaša bila je puna neke tamne tečnosti, mada on nije pio. Sedeo je pored zida, dovoljno blizu onom jednom jedinom prozoru u gostionici da vidi šta se dešava ispred zgrade, na ulici od nabijene zemlje, slabašno osvetljenoj s nekoliko zardalih svetiljaka okačenih ispred zdanja. Isam je dobro pazio da mu se lice ne vidi kroz prljavo staklo. Nikada nije gledao pravo kroz prozor. Najpametnije je ne privlačiti pažnju kada se čovek nalazi u Gradu.

To je jedino ime koje je to mesto imalo, ako se uopšte može reći da ima ikakvo ime. Poslednjih dve hiljade godina velike stračare građene su i zamenjivane novima bezbroj puta. Zapravo, ako se malo progleda kroz prste, to naselje i liči na prilično veliki grad. Većinu zgrada podigli su zarobljenici, koji se često malo razumeju u zidanje ili se ne razumeju nimalo. Nadgledali su ih jednako neuki ljudi. Priličan broj kuća delovao je kao da ih samo zgrade sa strane drže da se ne sruše.

Znoj se Isamu slivao niz lice, dok je on krišom gledao šta se dešava na ulici. Ko će doći po njega?

U daljini je jedva razabirao planine koje su sekle noćno nebo. Negde u Gradu, čulo se siktanje metala o metal, poput otkucaja nekog čeličnog srca. Prilike su se kretale ulicom. Bili su to muškarci ogrnuti širokim plaštovima i s namaknutim kapuljačama, lica sve do očiju skrivenih iza krvavocrvenih velova.

Isam je dobro pazio da ih ne gleda dugo.

Začu se grmljavina. Padine one planine bile su prepune čudnih munja, koje su sevale naviše prema sveprisutnim tmurnim oblacima. Malo ljudi zna za taj Grad, ne tako daleko od doline Takandar, nad kojom se Šajol Gul nadvija. Isam ne bi imao protiv da i sam živi u neznanju.

Još jedan muškarac prođe. Crveni velovi. Uvek ih nose preko lica. Pa, skoro uvek. Ako vidiš da neko od njih spušta veo, vreme je da ga ubiješ – jer ako ti ne ubiješ njega, on će tebe. Većina muškaraca s crvenim velovima kao da nije imala nikakvog razloga da bude na ulici, sem da se mršte jedni na druge i da možda tuku brojne lutilice – kojima su rebra ispala od gladi, zbog čega su i podivljali – kad god im pređu put. Ono malo žena što je izašlo iz skloništa pognutih glava, trčkaralo je krajevima ulice. Deca se nisu videla, a verovatno ih i ima veoma malo. Grad nije mesto za decu. Isam to dobro zna. Tu se rodio i odrastao.

Jedan od muškaraca koji su prolazili ulicom pogledao je kroz Isamov prozor i stao. Isam se potpuno ukipio. Sama N'Sei, Okoslepnici, oduvek su bili osetljivi i gordi. Ne, preblago je reći da su osetljivi. Potreban im je samo hir pa da zakolju nekog Netalentovanog. Obično to budu sluge. Obično.

Čovek s crvenim velom i dalje ga je gledao. Isam je smirio živce i nije mu uzvratio pogled. Hitno je pozvan da dođe, a čovek ne zanemaruje takve stvari ako mu je do života. Ali ipak... ako onaj čovek načini makar korak prema gostionici, Isam će skliznuti u Tel'aran'riod, potpuno siguran da tamo čak ni Izabrani neće moći da ga slede.

Sama N'Sei se odjednom okrenu od prozora i za tren oka brzo koračajući ode od zgrade. Isam oseti kako ga napetost malčice napušta, mada je se zapravo nikada neće u potpunosti rešiti – makar ne u tom mestu. Iako je tu proveo detinjstvo, to mesto nije dom. To mesto je smrt.

Pokret. Isam baci pogled prema kraju ulice. Jedan visoki čovek u crnom kaputu i plaštu hodao je prema njemu, lica potpuno izloženog. Neverovatno, ali ulica se praznila kako su se Sama N'Sei sklanjali u druge ulice i sokake.

Dakle, to je Moridin. Isam nije bio prisutan kada je Izabrani prvi put došao u Grad, ali čuo je za to. Sama N'Sei su mislili da je Moridin jedan od Netalentovanih, sve dok im on nije pokazao da zapravo nije tako. Stege koje njih sputavaju za njega nisu važile.

Broj poginulih Sama N'Sei menja se u zavisnosti od pripovedača, ali niko nikada nije tvrdio da ih je bilo manje od desetak. Sudeći po onome što vidi, Isam sasvim veruje u to.

Kada je Moridin stigao do gostionice, na ulici nije bilo više nikoga sem pasa. A onda je Moridin samo prošao pored nje. Isam ga je gledao onoliko pomno koliko se usuđivao. Činilo se kao da Moridina ne zanimaju ni on ni gostionica, a Isamu je bilo naloženo da u njoj čeka. Možda Izabrani ima druga posla, a sa Isamom će se pozabaviti tek nakon toga.

Nakon što je Moridin prošao, Isam je naposletku otpio mali gutljaj svog tamnog pića. Meštani ga zovu „vatra“. Dostojno je svoga imena. Navodno je u vezi s nekim pićem iz Pustare. Kao sve ostalo u Gradu, i ono je iskvareno vid prvobitnog napitka.

Koliko će ga Moridin terati da čeka? Isam ne voli da bude tu. To ga previše podseća na detinjstvo. Jedna služavka prođe – žena u haljini toliko iscepanoj da je izgledalo kao da nosi rite – i spusti tanjir na sto. Njih dvoje nisu izmenili ni reč.

Isam spusti pogled na svoje jelo. Povrće – mahom paprika i luk – tanko isečeno i obareno. On uze jedno parče i zagriže, pa uzdahnu i odgurnu tanjir. Povrće je bilo bljutavo i nezačinjeno kao ovsena kaša. U tanjiru nije bilo mesa. To je zapravo dobra stvar; on ne voli da jede meso, sem ako lično nije ubio i iskasapio životinju. To mu je ostalo iz detinjstva. Ne znaš ako nisi gledao kako je kasape. Ne sigurno. Ako ovde čovek nađe meso, to bi

moglo da bude nešto što je uhvaćeno na jugu, ili možda životinja koja je tu odgajena – krava ili koza.

Ili bi moglo biti nešto sasvim drugo. Ljudi ovde znaju da gube igre, pa onda ne mogu da plate, i nestanu. A često se dešava da Sama N'Sei koji se ne rode sa svim darovima nastradaju za vreme obuke. Tela znaju da nestanu. Leševi retko bivaju sahranjeni.

Plamen spalio ovo mesto, pomislio je Isam dok mu se utroba prevrtala. *Plamen ga spalio...*

Neko je ušao u gostionicu. Nažalost, s mesta gde je sedeo nije mogao da drži na oku oba prilaza vratima. Bila je to lepa žena, odevena u crno opervaženo crvenim vezom. Isamu njen vitak stas i lice istančanih crta nisu bili poznati. Sve je sigurniji da može da prepozna sve Izabrane; dovoljno ih se nagledao u snu. Naravno, oni to ne znaju. Misle da su gospodari tog mesta, a neki od njih *zaista* su veoma vešti.

On je jednako vešt, ali je takođe izuzetno dobar u tome da bude neprimećen.

Dakle, ko god da je ova žena, zapravo je prurušena. Zašto se uopšte trudi da se ovde krije? Bilo kako bilo, mora da ga je ona pozvala. Nijedna žena ne šeta se Gradom s tako kraljevskim izrazom lica, s tolikom samouverenošću, kao da očekuje da će je i kamenje poslušati ako mu naredi da skoči. Isam tiho pade na jedno koleno.

Taj pokret probudi mu bol u trbuhu, na mestu gde je bio ranjen. Još se nije oporavio od bitke s vukom. Osetio je izvesno meškoljenje u sebi; Luk mrzi Ajbaru. Neobično. Obično je Luk pomirljiviji, a Isam čvrst. Pa, tako on vidi sebe.

Bilo kako bilo, saglasni su kada je reč o tom određenom vuku. S jedne strane, Isam je ushićen; kao lovac retko kada je imao izazov kakav je Ajbara. Međutim, njegova mržnja je veća od toga. *Ubiće* Ajbaru.

Isam sakri da se namršti od bola tako što pognu glavu. Žena ga ostavi da kleči i sede za njegov sto. Nekoliko trenutaka provela je lupkajući jednim prstom po limenoj čaši, zureći u njen sadržaj, i ni reč nije progovarala.

Isam je bio nepomičan. Mnoge budale koje sebe zovu Prijateljima Mraka vrte se i koprcaju kada neko pokaže moć nad njima. *Zaista*, nevoljno je priznao sebi, i Luk bi se vrlo verovatno isto tako koprcao.

Isam je lovac. To je sve što njega zanima. Kada je čovek siguran u to što jeste, nema nikakvog razloga da mrzi kada mu neko pokaže gde mu je mesto.

Plamen ga spalio, ali trbuh ga *baš* boli.

„Hoću da bude mrtav“, reče ta žena. Glas joj beše tih, ali napet.

Isam ništa ne odgovori.

„Hoću da bude rasporen kao životinja, da mu se creva prosnu po zemlji, da mu se gavranovi napiju krvi, da mu kosti ostanu da izblede, pa posive, pa *popucaju* na vrelini sunca. Hoću da bude *mrtav*, lovče.“

„Al'Tor.“

„Da. U tome nisi uspeo.“ Glas joj je bio leden. On se naježi. Ova je opaka. Opaka koliko Moridin.

Tokom godina koje je proveo služeći ih, naučio je da prezire većinu Izabranih. Uprkos svoj njihovoj moći i navodnoj mudrosti, svađaju se kao deca. Zbog te žene je u mislima zastao i zapitao se je li *zaista* uhodio sve njih. Ova deluje drugačije.

„Pa?“, upita ga ona. „Imaš li nešto da kažeš o svojim neuspesima?“

„Svaki put kada me je neko od ostalih poslao na ovaj lov“, odgovorio joj je, „neko drugi bi došao da me odvuče i da mi dâ novi zadatak.“

Zapravo, on bi najradije da nastavi lov na vuka. Ne bi prekršio naređenja – ne ona koja mu neki Izabrani izda neposredno. Sem lova na Ajbaru, njemu je svaki lov isti. Ako već mora, ubiće tog Zmaja.

„Tako nešto se ovoga puta neće dogoditi“, kaza mu Izabrana, i dalje zureći u njegovu čašu. Nije ga ni pogledala, niti mu je dopustila da ustane, pa je on stoga ostao da kleči. „Svi ostali su te se odrekli. Sem ako ti Veliki gospodar ne naredi drugačije – ako te *lično ne pozove* – tvoje je da se držiš ovog zadatka. Ubij Al'Tora.“

Pokret ispred prozora natera Isama da pogleda u stranu. Izabrana nije gledala skupinu u crno zakukuljenih prilika kako prolaze ispred gostionice. Vetar nije zanosio plašt nijedne od tih prilika.

Pratile su ih kočije, a one su neobičan prizor u Gradu. Kočije se kreću lagano, ali svejedno se ljuļaju i truckaju po ulici punoj rupa. Isam ne mora da pogleda kroz prozore tih kočija, preko kojih su bile navučene zavese, da bi znao da se u njima vozi trinaest žena – tačno onoliko koliko ima Mirdrala. Nijedan Sama N'Sei nije se vratio na ulicu. Oni obično izbegavaju takve povorke. Iz očiglednih razloga, imaju... jak stav o takvim stvarima.

Kočije prođoše. Tako dakle. Još jedan je uhvaćen. Isam je pretpostavljao da se s tim običajem završilo nakon što je opaćina očišćena.

Pre nego što je opet spustio pogled na pod, ugledao je nešto još neverovatnije. Malo i prljavo lice gledalo je iz senki jednog sokaka preko puta. Razrogačene oči, ali bojažljivo držanje. Moridinov prolazak i dolazak trinaestorke rasterao je Sama N'Sei sa ulice. Tamo gde nema njih, ulična deca mogu da budu u izvesnoj meri bezbedna. Možda.

Isamu je došlo da zaurla na to dete da ode. Da mu kaže da beži i da se usudi na prelazak Pustoši. Da je bolje umreti u trbuhu nekog Crva nego živeti u ovom Gradu i trpeti ono što ti Grad radi. Idi! Beži! *Umri!*

Trenutak je brzo prošao, a uličar se vratio u senke. Isam je pamtio kada je on bio to dete. Tada je mnogo toga naučio. Kako da nađe hranu kojoj može da se veruje i koju neće povratiti kada sazna šta je u njoj bilo. Kako da se bori noževima. Kako da izbegne da ga bilo ko vidi ili primeti.

I naravno – kako da ubije čoveka. Svi koji dovoljno dugo prežive u Gradu taj nauk veoma dobro savladaju.

Izabrana je i dalje zurila u njegovu čašu. Isam shvati da ona gleda svoj odraz. Šta li u njemu vidi?

„Biće mi potrebna pomoć“, napokon kaza Isam. „Ponovorođeni Zmaj ima stražare, a retko kada je u snu.“

„Pomoć je spremna“, ona tiho kaza. „Ali tvoje je da ga *nađeš*, lovče. Više ne možeš da se igraš kao što si se ranije igrao i da pokušavaš da ga namamiš da on dođe tebi. Lijus Terin će nanjušiti takvu zamku. Sem toga, on sada neće skrenuti sa svog puta. Ostalo je malo vremena.“ Ona je to pričala o zastrašujuće neuspešnom poduhvatu u Dvema Rekama. Tada je Luk bio glavni. Šta Isam zna o pravim gradovima i pravim ljudima? Skoro da oseća žudnju za takvim stvarima, mada pretpostavlja da su to Lukova osećanja. Isam je samo lovac. Ljudi ga ne zanimaju ništa više od toga da zna koja su najbolja mesta na telu kuda će strela prodrati u srce.

Ali poduhvat u Dvema Rekama... vonja kao mrcina. On i dalje ne zna. Je li cilj zaista bio da se namami Al'Tor, ili da se Isam drži podalje od važnih dešavanja? On zna da su Izabrani opčinjeni njegovim sposobnostima; on može nešto što oni ne mogu. O, mogu da oponašaju to kako on ulazi u san, ali za to im je potrebno usmeravanje, kapije, vreme.

Dosta mu je da bude pion u njihovim igrama. Neka ga samo puste da lovi i neka prestanu da menjaju lovinu svake nedelje.

Ali takve stvari se ne govore Izabranima. Zadržao je svoje primedbe za sebe.

Senke se pojavile u vratima gostionice i služavka se izgubi u zadnjoj prostoriji, tako da je trpezarija ostala potpuno prazna, izuzev Isama i Izabrane.

„Možeš da ustaneš“, reče mu ona.

Isam žurno ustade, baš u trenutku kad dva čoveka uđoše u prostoriju. Bili su visoki, mišićavi i nosili su crvene velove. Bili su u smeđoj odeći, baš kao Aijeli, ali nisu nosili ni koplja ni lukove. Ta stvorenja ubijaju daleko smrtonosnijim oružjem.

Mada je pazio da mu lice bude bezizražajno, Isam je osetio kako ga preplavljaju osećanja. Detinjstvo puno bola, gladi i smrti. Čitav život proveden u izbegavanju pogleda takvih ljudi. Iz petnih žila se upinjao da se ne trese dok su se oni približavali stolu, krećući se skladnim pokretima prirodnih grabljivaca.

Spustiše velove i iskeziše zube. *Plamen me spalio*. Zubi su im bili naoštreni.

Oni su Preobraćeni. To im se vidi u očima – očima koje nekako nisu onakve kakve bi trebalo da budu, nisu u potpunosti *ljudske*.

Isam je skoro istog trena pobegao u san. Ne može da ubije obojicu. Bio bi pretvoren u prah i pepeo pre nego što bi mu pošlo za rukom da obori jednog. Imao je prilike da vidi kako Sama N'Sei ubijaju; često to čine samo da bi otkrili nove načine korišćenja svojih moći.

Ne napadaju. Znaju li da je ta žena Izabrana? Onda, zašto su spustili velove? Sama N'Sei nikada ne spuštaju velove sem kada očekuju da će ubiti nekoga – i to samo kada je reč o ubistvima koja veoma željno iščekuju.

„Ovi će te pratiti“, kaza mu Izabrana. „Dobićeš i šaćicu Netalentovanih da ti pomognu sa Al'Torovim stražarima.“ Okrenula se prema njemu i prvi put ga pogledala u oči. Delovala je... zgađeno. Kao da joj je odvratno to što joj je potrebna njegova pomoć.

Pratiće te, kazala mu je. A ne *Služiće te*.

Krvavi kučkin sin. Mrzeće taj posao.

Talmanes se baci u stranu, za dlaku izbegavši troločku sekiru. Tle se zatrese kada sekira razmrskala kaldrmu; on se sagnu i zabi sečivo stvorenju kroz butinu. Stvor je imao bivolju gubicu, pa je zabacio glavu da zariče.

„Plamen me spalio, što ti smrdi iz usta“, procedi Talmanes, pa istrgnu mač i ustuknu za korak. Stvor pade na jednu nogu, a Talmanes mu odseče šaku kojom je držao sekiru.

Boreći se za dah, Talmanes se udalji a njegova dva saborca proburaziše Troloka kopljima kroz leđa. Uvek je pametnije boriti se protiv Troloka u društvu. Pa, uvek je pametnije boriti se protiv *bilo koga* kada imaš još nekoga na svojoj strani, ali to je još važnije kada je reč o Trolocima, uzevši u obzir njihovu veličinu i snagu.

Leševi su bili raštrkani u mraku kao gomile smeća. Talmanes je bio primoran da zapali stražarsko mesto pored gradske kapije kako bi imao svetla; pet-šest stražara koji su u njoj ostali za sada su pripojeni Družini.

Poput nekakve crne oseke, Troloci počеше da se povlače od kapije. Previše su razvukli svoje redove pokušavajući da je osvoje. To jest, bolje je reći da su bili *primorani* da pokušavaju da je osvoje. S tom gomilom je bio i jedan Polutan. Talmanes dodirnu ranu na boku. Bila je krvava.

Stražara je skoro do kraja izgorela. Moraće narediti da se zapali nekoliko radnji. To dovodi do opasnosti da se požar proširi, ali grad je već izgubljen. Nema svrhe da se sada suzdržava. „Brinte!“, prodra se. „Zapali onu tamo konjušnicu!“

Sendip mu priđe u trenutku kada Brint protrča pored njega, noseći baklju. „Vratite se. Verovatno ubrzo.“

Talmanes klimnu. Sada kada se bitka završila, žitelji grada počеше da naviru iz uličica i sokaka, kolebljivo krećući ka kapiji i – pretpostavljali su – bezbednosti.

„*Ne možemo da ostanemo ovde i da branimo ovu kapiju*“, kaza Sendip. „Zmajevi...“

„Znam. Koliko smo ljudi izgubili?“

„Još nemam tačan broj. Najmanje stotinu.“

Svetlosti, Met će me odrati kada čuje za to. Met mrzi da gubi vojnike. Taj čovek je dobrodušan isto koliko je genijalan – što je neobičan, ali nadahnjujući spoj. „Pošalji izviđače da drže na oku obližnje gradske puteve i da paze na Nakot Senke. Nabacajte ove troločke lešine na gomile, da bi se tako napravile prepreke; mogu da posluže makar za nešto. Ti, vojniče!“

Jedan od iznurenih vojnika koji su tuda prolazili ukopa se u mestu. Nosio je kraljičine boje. „Milostivi?“

„Moramo obavestiti narod da je ovaj izlaz iz grada bezbedan. Postoji li nekakav zov koji andorski seljaci umeju da prepoznaju? Nešto što bi ih dovelo ovamo?“

„*Seljaci*“, zamišljeno kaza taj čovek. Izgleda da mu se ta reč nije dopadala. Ne koristite je baš često u Andoru. „Da, *Kraljičin marš*.“

„Sendipe?“

„Naređiću da se svira, Talmanese“, odgovori mu Sendip.

„Dobro.“ Talmanes kleknu da očisti mač o košulju ubijenog Troloka, dok mu je u boku sevalo od bola. Rana nije strašna. Ne pod uobičajenim uslovima. Zapravo, to je bila samo posekotina.

Košulja je bila toliko prljava da se skoro pokolebao da obriše oružje, ali troločka krv je loša za sečiva, pa je ipak obrisao mač. Ustao je, ne obraćajući pažnju na bol, pa je pošao prema kapiji, gde je vezao Selfara. Nije se usudio da veruje da će taj konj izdržati protiv Nakota Senke. Dobar je to škopac, ali nije prošao krajišničku obuku.

Niko ga nije pitao šta to radi kada se popeo u sedlo i poterao Selfara na zapad, kroz gradsku kapiju, prema onim najamnicima koje je ranije ugledao. Talmanesa nije iznenadilo što su se približili gradu. Bitka privlači ratnike kao što vatra privlači promrzle putnike u zimskoj noći.

Nisu se pridružili bitki. Kada je Talmanes dojahao do njih, sačekala ga je mala skupina plaćenika: šestorica ljudi s volujskim mišicama i – vrlo verovatno – volujskom pameću. Prepoznali su i njega i Družinu. Met je u poslednje vreme sasvim slavan, pa je zbog njega i Družina čuvena. Nema sumnje da

su takođe primetili da je Talmanesova odeća umrljana troločkom krvlju i da ima zavoj na boku.

Ta rana je sada već počela da ga žestoko peče. Talmanes zauzda Selfara, a onda strpljivo potapša po bisagama. *Negde ovde sam stavio duvan...*

„Pa?“, upita jedan plaćenik. Lako je bilo prepoznati ko je vođa; nosio je najbolji oklop. Često se dešava da neko postane vođa najamničke družine tako što samo ostane u životu.

Talmanes iz bisaga izvadi lulu; nije mu to bila najbolja, već odmah posle nje. Gde li je taj duvan? Nikada ne nosi svoju najbolju lulu u bitku. Njegov otac je govorio da to donosi nesreću.

Ah, pomislio je vadeći vrećicu s duvanom. On stavi malo duvana u glavu lule, pa uze jednu grančicu i nagnu se da je gurne u baklju koju je neki zabrinuti najamnik držao.

„Nećemo da se borimo ako nam ne bude plaćeno“, reče vođa. Bio je to jedan zdepast i iznenađujuće čist čovek, mada mu ne bi bilo zgoreg da potkreše bradu.

Talmanes zapali lulu, pučkajući dim. Iza njega se oglašise rogovi. Ispostavilo se da je *Kraljičin marš* dopadljiva melodija. Rogove je pratila dreka, pa se Talmanes osvrnuo. Troloci na glavnom drumu – ovoga puta veća gomila.

Samostrelci obrazovaše redove i počеше da odapinju strele na naređenje koje Talmanes nije čuo.

„Nećemo...“, opet poče glavni plaćenik.

„Znaš li šta je ovo?“, tiho upita Talmanes, ne vadeći lulu iz usta. „Ovo je početak kraja. Ovo je rušenje država i ujedinjavanje ljudskog roda. Ovo je *Poslednja bitka*, budalo jedna krvava.“

Ljudi se nelagodno promeškoliše.

„Da li... da li govoriš u kraljičino ime?“, upita vođa, pokušavajući da spase šta se spasti može. „Samo hoću da se pobrinem za moje ljude.“

„Ako se budete borili“, odgovori mu Talmanes, „obećavam vam veliku nagradu.“

Čovek je čekao.

„Obećavam ti da ćeš nastaviti da dišeš“, završi Talmanes, pa opet povuče dim iz lule.

„Je li to pretnja, Kairhijenjanine?“

Talmanes pusti dim iz usta, pa se nagnu u sedlu i unese vođi u lice. „Noćas sam ubio Mirdraala, Andorče“, tiho mu kaza. „Okrznuo me je sečivom iz Takanđara, a rana se zacrnela. To znači da u najboljem slučaju imam nekoliko sati pre nego što me otrov tog sečiva ne sagori iznutra i pre nego što umrem

najbolnijom smrću kojom čovek može da umre. Stoga, prijatelju, predlažem ti da mi veruješ kada ti kažem da zaista nemam šta da izgubim.“

Čovek trepnu.

„Imate izbor“, nastavi Talmanes, okrećući konja i glasno se obraćajući vojnicima. „Možete da se borite rame uz rame s nama ostalima i da pomognete da ovaj svet dočeka novu zoru, pa ćete možda na kraju i zaraditi neki novac. To ne mogu da vam obećam. Druga mogućnost koju imate jeste da sedite ovde, da posmatrate pokolj i govorite sami sebi kako ne radite za džabe. Ako budete imali sreće i mi ostali spasemo svet bez vas, poživećete taman dovoljno dugo da budete obešeni o te vaše kukavičke šije.“

Tišina. Rogovi su se glasali iz mraka iza njega.

Glavni plaćenik pogleda svoje saborce. Oni klimnuše u znak saglasnosti.

„Idite i pomozite u odbrani one kapije“, naredi im Talmanes. „Ja idem po ostale najamničke družine.“

Lejlvín je posmatrala mnoštvo logora kojima je mesto znano kao Merilorsko polje bilo načičkano. U mraku, pošto mesec još neko vreme neće izroniti iza obzorja, skoro da je mogla zamisliti da su logorske vatre zapravo brodske svetiljke u nekom krcatom pristaništu kada padne noć.

To je verovatno prizor koji ona nikada neće videti. Lejlvín Bezbrodna nije kapetan niti će to ikada više biti. Priželjkivati da je drugačije bilo bi isto što i prkositi prirodi onoga što je postala.

Bejl je dodirnu po ramenu. Debeli prsti mu behu grubi od mnogih dana provedenih u poslu. Digla je ruku i spustila je preko njegove. Bilo je jednostavno provući se kroz jednu od onih kapija koje se otvaraju u Tar Valonu. Bejl se dobro snalazio u tom gradu, mada je gundao zbog toga što je tamo. „Od ovog mesta me 'vata jeza“, govorio je i „Jesam želeo da nikad više ne kročim na ove ovdi ulice. Jesam želeo.“

Svejedno je pošao s njom. Dobar je čovek taj njen Bejl Domon. Boljeg nije mogla da nađe u tim stranim zemljama, uprkos tome što se on u prošlosti bavio sumnjivom trgovinom. To je sada iza njega. Ako i ne razume kako se stvari ispravno rade, ipak daje sve od sebe.

„Ovo je baš opak prizor“, reče on, šestareći pogledom preko spokojnog mora svetala u mraku. „Šta sada hoćeš da radiš?“

„Naći ćemo Ninaevu al'Mera ili Elejnu Trakand.“

Bejl se počea po bradi; nosio ju je po ilijanskom običaju tako da mu je gornja usna bila izbrijana. Kosa mu je bila različite dužine; sada kada ga je oslobodila, prestao je da brije deo glave. Naravno, ona je to učinila da bi mogli da se uzmu.

Tako je i bolje; izbrijana glava bi tu privlačila pažnju. Bio je veoma dobar sođin kada su izvesne... stvari bile rešene. Međutim, na kraju je morala da prizna da Bejl Domon nije bio za sođina. Previše je neotesan i nema te plime koja bi njega izbrusila. Upravo takvog ga ona i želi, mada to nikada nije naglas rekla.

„Kasno je, Lejlvin“, reče joj on. „Možda bi trebalo da sačekamo jutro.“

Ne. Logori su spokojni, to jeste istina, ali to nije spokoj sna. To je spokoj brodovlja koje čeka pravi vetar.

Ona malo zna o onome što se tu dešava – u Tar Valonu se nije usudila ni da zine da bi postavljala pitanja, kako njen naglasak ne bi otkrio da je Sean-šanka. Ovoliko okupljanje ne dešava se bez ozbiljne pripreme. Iznenadila se kada je videla koliko je sve to ogromno; čula je da će se tu održati sastanak kojem će prisustvovati Aes Sedai. To što je videla prevazilazilo je sva njena očekivanja.

Pošla je preko polja, a Bejl je pošao za njom, i oboje su se pridružili skupini slugu iz Tar Valona koje su im dozvolile da ih prate zahvaljujući tome što ih je Bejl podmitio. Nije joj drago zbog sredstava kojima se on poslužio, ali nije mogla da smisli ništa drugo. Pokušavala je da ne razmišlja previše o ljudima s kojima se prvobitno sreo u Tar Valonu. Pa, ako se ona nikada više neće naći na brodu, Bejlu se nikada više neće pružiti prilika da krijumčari. To je makar nekakva uteha.

Ti si brodski kapetan. To je sve što znaš da budeš, sve što želiš. A sada si Bezbrodna. Naježila se, pa stisla šake u pesnice da se ne bi obgrčila. Da do kraja života bude na tom nepromenljivom kopnu, da nikada više ne može da se kreće brže od konjskog galopa, da nikada više ne oseti vazduh pučine, da nikada više ne okrene pramac prema obzorju, digne sidro, razvije jedra i jednostavno...

Ona se prenu. Treba da nađe Ninaevu i Elejnu. Možda je Bezbrodna, ali neće dopustiti sebi da sklizne u dubine i da se udavi. Odredila je smer i zakoračala. Bejl se malo pogrbio, sav sumnjičav, i pokušao da istovremeno drži na oku sve što se dešava oko njih. Takođe ju je pogledao nekoliko puta, stiskajući usne tako da su se istanjile. Ona sada već dobro zna šta to znači.

„Šta je bilo?“, upita ga ona.

„Lejlvin, šta mi tražimo ovde?“

„Rekla sam ti. Moramo da nađemo...“

„Da, ali zašto? Šta misliš da ćeš da uradiš? One su Aes Sedai.“

„Ranije su mi ukazale poštovanje.“

„Pa misliš da će da nas prime?“

„Možda.“ Pogleda ga. „Reci, Bejle. Nešto ti je na umu.“

On uzdahnu. „Lejlvín, zašto mi moramo da negde budnemo primljeni? Mogli bi da nađemo negde brod, u Arad Domanu. Negde gde nema *ni* Aes Sedai *ni* Seanšani.“

„Ja ne bih plovila brodom kakav ti voliš.“

On je bezizražajno pogleda. „Lejlvín, ja znam da poslujem pošteno. To ne bi...“

Ona diže ruku da ga učutka, pa ga uhvati za rame. Zaustavili su se na stazi. „Znam, ljubavi moja. Znam. Reči koje govorim služe da skrenu pažnju, da nas zavrte u struji koja ne vodi nikuda.“

„Zašto?“

Ta jedna jedina reč zagrebala ju je kao iver ispod nokta. Zašto? *Zašto* je prešla sav taj put s Metrimom Kautonom, u opasnoj blizini Kćeri Devet meseca? „Bejle, moj narod živi u ozbiljnom nerazumevanju sveta. Živeći tako, stvaraju nepravdu.“

„Oni te jesu odbacili, Lejlvín“, tiho joj odgovori on. „Više nisi jedna od njih.“

„Uvek ću biti jedna od njih. Moje ime je opozvano, ali ne i moja krv.“

„Zaista mi je žao zbog uvrede.“

Ona odsečno klimnu. „I dalje sam odana carici, neka bi živela večno. Ali damane... one su *osnova* njene vlasti. One su sredstvo kojim održava red i kojim drži carstvo na okupu. A damane su laž.“

Sulđam mogu da usmeravaju. Dar može da se nauči. Sada, mesecima nakon što je otkrila tu istinu, njen um jednostavno nije u stanju da pojmi sve posledice tog saznanja. Nekoga drugog bi možda više zanimalo ostvarivanje političke prednosti; neko drugi bi se možda vratio u Seanšan i to saznanje iskoristio da stekne moć. Lejlvín je skoro priželjkivala da je uradila upravo to. Skoro.

Ali ono kako su sulđam preklinjale... to što je upoznala te Aes Sedai, koje nisu ni nalik onome što su je učili da jesu.

Nešto mora da se uradi. Ali radeći to – da li ona stvara mogućnost da se čitavo carstvo sruši? Mora vrlo pomno razmotriti svoje poteze, baš kao u poslednjim krugovima igre šal.

Njih dvoje nastaviše da prate povorku slugu u mraku; Aes Sedai često šalju slugu po stvari koje su ostavile u Beloj kuli, tako da je putovanje napred-nazad uobičajeno, što je dobro za Lejlvín. Prodoše u tabor Aes Sedai, a da ih niko nije zaustavio.

Iznenadila se zbog toga kako su lako ušli u njihov logor, a onda je videla nekoliko ljudi pored staze. Nije ni čudo što ih isprva nije primetila; neki od njih stapali su se sa okruženjem, naročito u mraku. Primetila ih je tek kada se jedan pokrenuo i odvojio od ostalih da bi pošao za njom i Bejлом.